

JUŽNA PLODOVRTKA *Helicoverpa armigera* (Hbn.)

Južno plodovrtno uvrščamo v skupino migratornih sov. Vrsta k nam prileti od drugod, zato se sporadično pojavlja po vsej Sloveniji, možne pa so tudi lokalne prerasnožitve. Vrsta je aktivna ponoči. Ker je polifag, je njen izbor gostiteljski rastlin širok in ni omejena le na eno rastlinsko vrsto. V zadnjih letih se pojavlja v večjem obsegu kot škodljivka v zavarovanih prostorih, kjer se ukvarjajo s pridelavo gojenih rastlin. Poleg tega povzroča škodo tudi na okrasnih rastlinah.

Poškodbe

Škodo povzročajo gosenice s prehranjevanjem na številnih gojenih rastlinah med katerimi so plodovke, hmelj, fižol in druge stročnice, konoplja, lucerna, soja, lan, lahko pa tudi koruza, sončnice, krompir in sirek. Od plodovk pogosto napada paradižnik, jajčevac in papriko. Gosenice se v zelene plodove zavrtajo pri peclju in stikih z drugimi plodovi. Pri koruzi se gosenica hrani z zrnjem, pri paradižniku pa gosenice delajo škodo na plodovih, kjer z zavrtavanjem v zelene plodove povzročajo izmaličenje, na dozorevajočih plodovih pa površinske poškodbe. Pridelek je posledično podvržen glivičnim ter bakterijskim okužbam in gnitju.

Južna plodovrtna in poškodbe: na plodu paprike (foto: D. Bajec) in paradižnika ter pelargonijah (foto: arhiv KIS)

Opis in bionomija

Telo metuljev južne plodovrtke je svetlo rjavo, precej čokato, dolgo 16-18 mm. Prednja krila so rumeno rjava ali sivkasto rjava s precej široko, nekoliko temnejšo progjo, njihov razpon pa je 30-40 mm. Zadnja krila so nekoliko svetlejša, na zunanem robu obrobljena s široko, temno sivo ali rjavo progjo in dvema svetlejšima pegama na njej. Jajčeca so 0,6 mm velika so na začetku blede rumena, kasneje zelenkasta in na koncu, tik pred izleganjem ličink, temno rjava. Mlade, rumenkasto bele do rdečkasto rjave gosenice (prva dva razvojna stadija) so na začetku dolge 3 mm. Barva višjih razvojnih stadijev gosenic je precej raznolika, od slamnato rumene, rožnate, rdečkasto rjave, različnih odtenkov zelene pa do skoraj črne. Vzdušje telesa potekajo temnejše in svetlejšje linije. Odrasle gosenice merijo v dolžino 35, po nekaterih podatkih tudi do 40 mm. Buba je temno rjava do rdeče rjava, dolga 15-20 mm.

Južna plodovrtna ima dva rodova letno, tretji rod prezimi kot buba v tleh. Pri nas prezimi na prostem le izjemoma, pogosteje pa kot buba v rastlinjakih. Iz bub tretjega rodu se spomladi, ko so tla dovolj ogreta (16-17° C na globini do 10 cm) oziroma, ko srednja dnevna temperatura doseže 18-20° C

razvijejo metulji. Metulji letajo od konca maja do oktobra. Odlaganje jajčec se začne v začetku junija, tri do štiri dni po pojavu samic. Ena samica odloži povprečno med 500 do 1000, včasih tudi do 3000 jajčec, odlaga jih posamezno v bližino popkov, cvetov, plodov ali zelenih delov rastlin. Iz jajčec se pri 25 °C izležejo gosenice po treh, pri 17 °C pa po devetih dneh. Razvoj gosenic, ki poteka navadno prek šestih (5-8) razvojnih stopenj, je v ugodnih okoljskih razmerah sorazmerno hiter (19-26 dni pri 25 °C). Odrasle gosenice se zavlečejo v tla v globino 2-10 cm, kjer se zabubijo. Stadij bube traja od 8-21 dni. Buba tretjega rodu prezimi. To je stadij mirovanja južne plodovrtke, ki v zmernih rastnih razmerah traja od enega meseca pa do več kot 175 dni.

Zatiranje južne plodovrtke

Agrotehnični ukrepi: Intenzivno obdelovanje tal povzroči propad številnih gosenic. Glede na to, da napade sovk lahko pričakujemo predvsem v letih z zelo zgodnjo pomladjo, je zgodnja priprava zemljišča za setev in zgodnja setev koruze zelo pomembna za zmanjšanje ogroženosti posevkov koruze. Pri plodovkah je pomembno da napadene plodove sproti odstranimo in uničimo. Ne smemo jih odlagati na kompost. Najbolje je, da jih zmulčimo.

Biotično zatiranje: Zatiranje teh sovk z uporabo parazitoidnih osic še ni uspešno.

Kemično zatiranje: Zatiranje gosenic sovk je precej zapleteno. Mlajši razvojni stadiji gosenic so neprimerno bolj občutljivi na insekticide kot starejši. Čim starejše so gosenice, tem težje jih je zatirati, zaradi česar je zelo pomembno pravočasno odkriti napad. Za zatiranje se odločamo na podlagi pregleda posevka. Kritično število: 2 do 3 gosenice najnižjih razvojnih stadijev na m² ali ena gosenica višjih razvojnih stadijev na m².

Besedilo: mag. Špela Modic

Datum nastanka: oktober 2017

Uporabljeni viri:

Čergan, Z., Jejčič, V., Knapič, M., Modic, Š., Moljk, B., Poje, T., Simončič, A., Sušin, J., Urek, G., Verbič, J., Vrščaj, B., Žerjav, M. 2008. Koruza. Založba kmečki glas: 314 str.